

Свешніков С. В., к.т.н., с.н.с.;
Бочарніков В. П., д.т.н., професор;
Пеньковський В. І., к.військ.н.;
Ковальчук П. А.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Сценарії можливого розвитку регіональної воєнно-політичної обстановки у контексті конфлікту на сході України

Резюме. У статті надаються можливі сценарії розвитку воєнно-політичної обстановки в регіоні довкола України у 2016-2017 роках в контексті шляхів вирішення конфлікту на сході України. Сценарії сформовано на основі аналізу воєнно-політичних подій у 2014-2015 роках.

Ключові слова: воєнно-політична обстановка, сценарії, конфлікт, непередбачені законом збройні формування, інформаційні повідомлення.

Постановка проблеми. Враховуючи конфліктну воєнно-політичну ситуацію, яка склалася в Україні, зростання соціально-політичної напруженості у суспільстві та кризові явища в інших сферах, на сьогодні головним питанням воєнної політики залишається формування і аналіз можливих сценаріїв розвитку воєнно-політичної обстановки в розрізі головної проблеми воєнної політики – конфлікту на сході України. У зв'язку з цим є актуальним розуміння поточних позицій провідних воєнно-політичних сил, тенденцій їх зміни і можливих комбінацій дій (сценаріїв) з точки зору не лише ставлення до зазначеного конфлікту, але й інших пов'язаних між собою проблем, у тому числі поза межами регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, у сучасних вітчизняних дослідженнях практично не приділяється уваги аналізу поточних воєнно-політичних подій за інформацією відкритих інформаційних джерел і формуванню на цій основі сценаріїв розвитку воєнно-політичної обстановки. Деякі схожі сценарії розглядалися під час розроблення проекту ще не сформованого Стратегічного оборонного бюлетеню України, але вони зосереджені на варіантах застосування ЗС України.

Метою статті є визначення сценаріїв можливого розвитку дій воєнно-політичних сил у конфлікті на сході України, які визначальним чином формуватимуть воєнно-політичну

обстановку в регіоні довкола України протягом 2016-2017 років.

Виклад основного матеріалу. Методичний підхід. Протягом 2014-2015 років авторами проводився моніторинг, який охоплював близько сорока відкритих інформаційних джерел. Інформаційні повідомлення з цих джерел сортувалися за низкою проблем воєнно-політичних відносин і фільтрувалися для підвищення достовірності шляхом перехресного аналізу, пошуку й аналізу першоджерел, аналізу довколишніх умов, в яких відбувалася та чи інша подія, врахування емоційної складової заяв тих чи інших політичних діячів тощо. У результаті комплексного аналізу близько п'яти тисяч інформаційних повідомлень, розподілених по півтора десятка проблемам регіональних воєнно-політичних відносин, було виявлено позиції воєнно-політичних сил, інтереси яких присутні в регіоні, стосовно варіантів вирішення конфлікту на сході України. Змістовний аналіз воєнно-політичних подій в регіоні довкола України у 2015 році надано в [1-3]. Також було виявлено тенденції зміни позицій сил, їх перехресні взаємозв'язки, області припустимих компромісів, рішучість у застосуванні воєнної сили та інші елементи воєнно-політичної обстановки. На основі цього, а також із врахуванням домінуючих геополітичних тенденцій, наприкінці 2014 року було сформовано сценарії можливого розвитку воєнно-політичної обстановки довкола України, які потім уточнено за результатами аналізу подій протягом 2015 року.

Умови та припущення стосовно формування сценаріїв. У праці [2] було розроблено сценарії розвитку воєнно-політичної обстановки довкола України у 2015 році, в основу яких покладено аналіз базових інтересів, поточних цілей, намірів і дій воєнно-політичних сил, а також принцип раціональності їх можливих дій з точки зору співвідношення ефектів і втрат. Сценарний

прогноз також враховував стан і динаміку внутрішніх соціально-економічних процесів в Україні.

Аналіз інформаційних повідомлень виявив декілька наступних характерних особливостей поточної воєнно-політичної обстановки, які вплинули на уточнення і розстановку акцентів серед сценаріїв її можливого розвитку:

у 2015 році значно погіршилася внутрішня соціально-політична обстановка в Україні. Це призвело до виснаження ресурсів держави, зростання незадоволення населення і підвищення політичних суперечностей серед провідних політичних сил, активізувало їх намагання до перерозподілу влади. Значно посилюються прагнення до регіоналізації, тобто перерозподілу влади на користь регіонів;

протягом 2015 року не передбачені законом збройні формування (НЗЗФ), які присутні на контрольованих державою територіях і прямо або опосередковано підтримуються державними та недержавними суб'єктами, набули спроможностей до проведення масштабних військових операцій або зміни конституційного ладу незаконним шляхом. Одночасно контрольованість їх дій з боку центральної влади не підвищилася. З'явилися ознаки активізації міжнародних терористичних угруповань, представники яких перебазуються до України через витіснення їх з Близького Сходу;

за рахунок активізації РФ, США і Туреччини в Сирії, які одночасно мають інтереси в конфлікті на сході України, воєнно-політична обстановка в Україні набула прямої залежності від воєнно-політичної обстановки на Близькому Сході. Ця залежність може виявитись насамперед у можливості синхронізації дій держав в обох конфліктних ситуаціях або у пошуку шляхів їх спільного вирішення.

Сценарій 1. “Локальна війна України з РФ”: масштабний напад на територію України збройних сил РФ, застосування ними усіх видів звичайної зброї з метою нанесення поразки ЗС України, усунення центральної влади або її силового примушення до федералізації, демілітаризації, набуття Україною статусу нейтральної держави, ліквідації націоналістичних партій, організацій, формувань, зміни її політичного вектора на євразійський.

У разі успіху РФ забезпечує досягнення усіх поточних цілей і базових інтересів. Проте головні негативні наслідки таких дій для РФ будуть такими:

проти РФ можуть бути посилені санкції, активи російських компаній за кордоном підпадуть під загрозу, російські поставки енергоносіїв і західні поставки до РФ

високотехнологічної продукції можуть зазнати скорочення, ефективність просування російських інтересів у міжнародних організаціях може зменшитись;

населення України майже однозначно сприйматиме дії РФ як несправедливу війну і, тому, забезпечення стабільності нової центральної (місцевої) влади вимагатиме додаткових зусиль і витрат, для здійснення яких РФ сьогодні не має необхідних фінансових ресурсів, а зменшення фінансування власних регіонів призведе до зростання незадоволення населення політикою центральної влади РФ.

Тобто ціна досягнення цілей для РФ шляхом масштабного нападу на Україну в поточних умовах обстановки є неприйнятною, у першу чергу, з точки зору стійкості центральної влади через брак фінансово-економічних ресурсів. Теоретично сценарій може мати місце у разі відновлення ресурсів і зменшення залежності російської економіки від західних ринків. Але можливість цього є невеликою, враховуючи зростання негативних тенденцій у світовій економіці та ключове значення ринку ЄС для РФ. Тому можна припустити, що РФ у найближчій перспективі буде схилитись до іншого, більш раціонального, варіанта дій.

Одночасно слід враховувати, що реалізацію сценарію не можна повністю виключити через велику чутливість РФ до проблем забезпечення власної безпеки на кордонах. Можна очікувати, що РФ не виключає широкомасштабне застосування воєнної сили проти України у разі, якщо РФ розцінить дії України загрозою власному існуванню як держави. Такою загрозою може бути вступ України до НАТО, або розташування та території України збройних сил іноземних держав, або збройних недержавних угруповань (НЗЗФ, терористичних організацій, приватних військових компаній) з військовим потенціалом, достатнім для здійснення деструктивних дій у прикордонних областях РФ. Широкомасштабне застосування воєнної сили РФ проти України також можна очікувати у разі масштабного наступу ЗС України в зоні АТО. Можна припустити, що у цьому випадку, враховуючи зазначені вище негативні наслідки і досвід грузино-осетинської війни 2008 року, метою РФ буде не окупація України, а знищення бойового потенціалу ЗС України і послідує силове примушення до реалізації мирних домовленостей, в основу яких будуть покладені мінські угоди.

Також слід враховувати, що можливість негативної реакції ЄС на масштабний напад РФ з часом може зменшуватись. У 2015 році з'явилися стійкі ознаки втоми ЄС від антиросійських

санкцій на фоні проблем соціально-економічного розвитку ЄС, падіння ринків збуту і нестабільності на фінансових ринках. Крім того, хвиля міграції з країн Близького Сходу до ЄС очевидним чином пов'язана з врегулюванням конфлікту в Сирії, де дії РФ часто розглядаються ЄС як дружні. Це певним чином зменшує зовнішньополітичні обмеження для дій РФ за сценарієм. Це не торкається США, але слід врахувати, що 2016 рік є роком виборів Президента США і правляча партія буде зацікавлена у вирішенні проблем боротьби з тероризмом на Близькому Сході, тобто з певними обмеженнями підтримувати дії РФ в Сирії. Зменшенню уваги до України та відповідно можливості негативної реакції на дії РФ за сценарієм, сприятиме ескалація соціально-політичної нестабільності всередині України, що може спровокувати відмову західних країн від її підтримки через розчарування центральною владою.

Сценарій 2. “Стимулювання внутрішнього воєнного конфлікту в Україні”: організаційна і фінансова підтримка НЗЗФ з боку РФ, постачання їм озброєння та військової техніки, підтримка розвідкою і вогнем високотехнологічних видів зброї без безпосередніх зіткнень із силами АТО, засилання озброєних груп регулярних або нерегулярних сил, дії НЗЗФ на виснаження проти ЗС України, військові маневри РФ поблизу кордону з метою відволікання уваги і тримання ЗС України у постійній напрузі, виснаження ресурсів економіки України, погіршення умов торгівлі з країнами Євразійського економічного союзу, створення негативного міжнародного іміджу України. Сценарій може передбачати дві можливих цілі РФ:

поступове захоплення НЗЗФ влади спочатку в південно-східних областях, а потім – в центральних і, можливо, в західних областях України;

примусення України до федералізації, демілітаризації, набуття статусу нейтральної держави і ліквідації націоналістичних партій, організацій, формувань або стимулювання внутрішніх політичних сил до зміни центральної влади.

За сценарієм РФ поступово забезпечує досягнення усіх цілей й інтересів за рахунок дій НЗЗФ та зміни внутрішнього соціально-політичного балансу сил в Україні (у першу чергу, через зменшення підтримки населенням центральної влади), спираючись на різке погіршення соціально-економічного становища населення, втрату його довіри до центральної влади, невдачу АТО, деморалізацію ЗС України.

Переваги сценарію для РФ:

РФ безпосередньо не застосовує власні ЗС і не надає очевидних підстав для обвинувачення в агресії, а також для посилення санкцій з боку США і ЄС;

сценарій не вимагатиме великих витрат, пов'язаних із забезпеченням воєнних дій і потребою налагодження життєдіяльності на окупованих територіях;

підстави для негативного ставлення населення України до РФ не будуть очевидними, а в умовах економічної кризи і відсутності реальної допомоги Україні з боку США і ЄС це ставлення може змінитись на позитивне, що надасть можливість посилення або створення внутрішніх проросійських політичних сил і забезпечення стабільності власного впливу;

ліквідація радикальних антиросійських сил буде одним з головних завдань нової проросійської влади, але не РФ.

Дії за сценарієм не потягнуть очевидних значимих ускладнень для РФ. У геополітичному контексті реалізація сценарію продемонструє слабкість США, не надасть їм можливості реалізувати інтереси і одночасно підвищити міжнародний авторитет і вплив РФ. Тобто за співвідношенням переваг і втрат сценарій є найбільш раціональним для РФ. І навпаки, реалізація сценарію є не вигідною для США. Критичною точкою в реалізації сценарію є спроможність забезпечити позитивне ставлення населення України до НЗЗФ (як “визволителів”) і РФ. Формуванню його сприятимуть кризові явища в економіці України і погіршення соціально-економічного становища населення, а також кризові явища у світовій економіці, які не дають змогу США і ЄС надати належну допомогу Україні. Реалізації сценарію також може сприяти зміна ставлення або зменшення уваги ЄС до ситуації в Україні внаслідок ескалації внутрішніх проблем або конфліктів у ключових регіонах світу.

Не виключається посилення територіальної стратифікації населення України за ознакою ставлення до РФ, а НЗЗФ не зможуть захопити владу в деяких областях України (насамперед в західних і, можливо, в центральних) внаслідок недостатку власних ресурсів або відсутності підтримки з боку місцевого населення. Тоді розглянутий сценарій стає прологом для сценаріїв “Стимулювання РФ державного перевороту в Україні” або “Розділ України за погодженням із США та ЄС”.

Сценарій 3. “Стимулювання державного перевороту в Україні”: організаційна, фінансова та інша підтримка внутрішніх проросійських політичних сил, обмеження поставок, критичних

для забезпечення життєдіяльності населення товарів (електроенергія, вугілля, природний газ) та інші дії, спрямовані на погіршення соціально-економічного становища населення і стимулювання внутрішньої соціально-політичної нестабільності. У разі невдачі АТО і захоплення НЗЗФ південно-східних областей України може виявитись, що сил НЗЗФ буде недостатньо для подальшого просування вглиб території і захоплення влади. Крім того, є підстави стверджувати, що населення західних і центральних областей негативно сприйматиме НЗЗФ, які також не матимуть надійного кадрового потенціалу на місцях. Військові комунікації НЗЗФ виявляться розтягнутими і НЗЗФ будуть нездатними нейтралізувати можливі партизанські дії, особливо на заході України. У цьому разі досягнення базових інтересів і поточних цілей РФ, зокрема встановлення проросійської центральної влади в Україні, ставиться під сумнів. Тоді найбільш раціональним виходом із ситуації для РФ буде ініціювання державного перевороту.

Головною умовою для реалізації сценарію буде наявність політичної сили, яка зможе очолити переворот, тобто яка матиме потрібний ресурсний потенціал (фінанси, кадри, спеціально навчені групи для захоплення стратегічних комунікацій). Такою силою може виявитись одна з політичних партій, підтримана "скривдженими" фінансово-промисловими групами, зацікавленими у збереженні власності і торгових зв'язків із РФ. Реалізації сценарію сприятиме падіння рівня життя населення, інфляція споживчих цін, падіння курсу національної валюти, зростання безробіття, неспроможність комунальних підприємств забезпечити населення елементарними побутовими послугами, особливо взимку і на початку весни. Можливість реалізації сценарію є невеликою, оскільки внутрішні політичні сили, на які може робитись ставка, в суспільній думці пов'язуються з негативами минулої влади, не мають належного авторитету, політичного впливу і певним чином дезорієнтовані. Іншою важливою проблемою у разі реалізації сценарію буде питання легітимності нової влади.

Для РФ сценарій матиме переваги, аналогічні сценарію "Стимулювання внутрішнього воєнного конфлікту в Україні" і, додатково, відсутність потреби ресурсної підтримки НЗЗФ для захоплення центральних і західних областей України. Крім того, черговий внутрішній переворот надасть РФ змогу продемонструвати помилковість західної політики. Переворот може призвести до неконтрольованої міграції населення з України і викликати занепокоєння

ЄС, а також його відмову від участі у вирішенні конфлікту, звільнюючи тим самим поле для маневру РФ. Втрати РФ передбачаються мінімальними, що робить сценарій одним з найбільш привабливих для РФ. Для США сценарій є неприйнятним, оскільки США у цьому випадку цілком втрачають можливості збереження впливу в Україні навіть у довгостроковій перспективі.

Сценарій 4. "Розділ України за погодженням із США та ЄС": підтримка НЗЗФ з боку РФ за сценарієм "Стимулювання внутрішнього воєнного конфлікту в Україні" з метою захоплення НЗЗФ південно-східних областей України, проведення переговорів або змушення США та ЄС до відмови від підтримки територіальної цілісності України в обмін на залишення впливу в її західних областях.

У результаті розгортання світової фінансово-економічної кризи, або у результаті загострення воєнно-політичної обстановки на Близькому Сході чи в іншому регіоні, увага США і ЄС до конфлікту в Україні може бути зменшена, а Україна не буде впливати на реалізацію їх геополітичних інтересів. Важливим додатковим стимулом може стати вихід з-під контролю процесів деструктивної регіоналізації України внаслідок падіння життєвого рівня населення, зростання безробіття, розповсюдження злочинності і неспроможності центральної влади в Україні підтримувати правопорядок. Реалізації сценарію також сприятиме розчарування ЄС невдачею реформ в Україні. Це створить умови для підвищення зацікавленості США і ЄС у геополітичному компромісі з РФ. Такій компроміс може бути запропоновано однією зі сторін і може стати реальним у разі небажання сторін витратити дефіцитні ресурси і нести витрати для врегулювання конфлікту в Україні. Але цей сценарій може бути реалізований виключно у разі досягнення явної або неявної згоди між РФ і США, що є для цього необхідною умовою. Тоді головним питанням буде визначення розподілу територій впливу.

Найбільш негативно до РФ налаштовано населення західних областей України. При цьому переваги населення є стабільними протягом довгих років. Тому є підстави припустити, що незалежно від результатів бойових дій, розкладу внутрішніх обставин або співвідношення сил в Україні, РФ не зможе забезпечити стабільність проросійської влади на усій території України і нейтралізувати опір населення у західних і, можливо, деяких центральних областях. Може виявитись, що єдиним реальним варіантом розв'язання конфлікту є розділ України за ознакою

ставлення місцевого населення до суміжних держав. До складу сусідніх держав можуть приєднуватись відносно невеликі території, оскільки для цього потрібні значні економічні витрати для підвищення рівня життя місцевого населення, до чого сусідні держави не готові, особливо в умовах фінансово-економічної кризи. Виходячи з геополітичних поглядів сусідніх держав і переваг населення у регіонах України, є можливими два варіанти розділу: або південно-східні і центральні області України утворюють єдину державу, або дві різних. Але у будь-якому випадку РФ буде прагнути залишити свій вплив і на Південний Схід, і на Центр України. На вплив у Західній Україні претендуватимуть США і Польща. Закарпатська область може приєднатись до Угорщини, а Чернівецька – до Румунії. Південно-західні райони Одеської області будуть спірними. З одного боку, на них претендуватиме Румунія, а з іншого - РФ прагнучиме забезпечити присутність на Дунаї.

Можливим інструментом реалізації сценарію може бути введення в Україну миротворчого контингенту, що відбувається і в РФ, і в ЄС, і в міжнародних безпекових структурах. Не відкидається варіант, коли на схід України може бути введено миротворчий контингент за мандатом ООН. Цьому може сприяти розуміння неможливості реалізації найближчим часом мінських домовленостей щодо врегулювання конфлікту. Введення миротворчого контингенту означатиме відокремлення Донбасу без перспектив його реінтеграції.

Реалізація сценарію є досить можливою. Аналіз подій у 2015 році свідчить, що можливість сценарію зростає і він розглядається одним з реальних варіантів вирішення конфлікту в Україні. Перебіг подій залежатиме від співвідношення сил, можливості і прагнення впливових держав продовжувати протистояння на території України. Аналіз заяв політичних діячів, оцінок аналітиків дає змогу припустити, що РФ готова для домовленості про розділ України, розуміючи втрати і складність забезпечення впливу у західних областях України. У реалізації сценарію зацікавлені західні сусіди України. Але, оскільки в Європі у воєнно-політичних питаннях безперечно домінують США, то їх згода буде визначальною.

Сценарій 5. “Державний переворот внаслідок ескалації внутрішніх соціально-політичних суперечностей”. На сьогодні підвищується можливість сценарію, прямо не пов’язаного з діями РФ, але пов’язаного з діями внутрішніх політичних сил і внутрішніх збройних формувань. Умови для внутрішнього державного

перевороту, які склалися на кінець минулого року, у 2015 році продовжили посилюватись.

Сьогодні впевнено спостерігається зростання сили внутрішніх недержавних суб’єктів, насамперед збройних формувань, у тому числі тих, які формально входять до державних збройних формувань, але слабо контрольовані з боку центральної влади і, тому, мають сумнівну легітимність. Вони набули суттєвого військового потенціалу і спроможності до здійснення не лише окремих терористичних актів, а й до проведення масштабних військових операцій або зміни конституційного ладу незаконним шляхом. Ці де-факто незаконні збройні формування створюються і підтримуються як державами, так і недержавними суб’єктами та відповідно мають корпоративну, етнічну, релігійну або кримінальну природу походження. Представники таких формувань висловлюють незадоволення діями вищого керівництва держави і військового керівництва АТО, що знаходить підтримку з боку частини населення на фоні падіння його життєвого рівня. Більшість впливових бізнес-груп, які мають значний фінансово-економічний потенціал, продовжили нести відчутні втрати внаслідок зупинки, фізичного знищення виробництв або у результаті переділу власності і втрати правового контролю над ними. Широкий консенсус між внутрішніми політичними силами, вкрай потрібний в складних умовах АТО, відсутній. Але зазначені бізнес-групи відчувають потребу консолідації і координації дій у внутрішніх політичних процесах.

Тому, у разі досягнення домовленості між впливовими бізнес-групами і зазначеними збройними формуваннями щодо об’єднання зусиль і характеру майбутнього зовнішньо- і внутрішньополітичного курсу України, з’являється потенціал для реалізації державного перевороту. У результаті перевороту до влади можуть прийти більш радикально налаштовані політики, які ініціюватимуть активізацію АТО і підвищать репресивність внутрішньої політики. Реакція провідних воєнно-політичних сил залежатиме від змісту проголошеного курсу України. Але у будь-якому випадку, головним питанням буде легітимація нової влади.

Ситуація може бути використана певною мірою на користь РФ, яка намагатиметься продемонструвати Заходу помилковість його політики стосовно України. Але сценарій підвищуватиме рівень воєнної загрози для РФ через можливість активізації диверсійних або інших силових дій з боку України. Для США буде складно прямо підтримувати нову владу з проблемами легітимності, оскільки під удар

може бути підставлено їх міжнародний авторитет. Але у цілому сценарій знаходиться в межах інтересів США, оскільки збільшуватиме проблеми для РФ. ЄС може втратити інтерес до України, припинити допомогу, посилити режим перетинання кордону і погодиться з намірами РФ "навести порядок". Прихильність населення України також може виявитись на боці РФ через стомленість триваючим без кінця конфліктом і падінням рівня життя.

Внутрішній переворот може спричинити активізацію дій НЗЗФ і реалізацію переваг для РФ за сценаріями "Стимулювання внутрішнього воєнного конфлікту в Україні" або "Розділ України за погодженням із США та ЄС". У разі, якщо дії України проти РФ будуть розцінені як безпосередня воєнна або терористична загроза, не виключається можливість сценарію "Локальна війна України з РФ".

Сценарій 6. "Дезінтеграція України через розгортання процесів регіоналізації": відмова регіонів від підпорядкування центральній владі й проголошення автономних або самостійних республік.

Падіння економіки, яке обумовлене конфліктом на сході України, розривом економічних стосунків, кризовими процесами у світовій економіці, об'єктивно зменшують ресурси центральної влади, її спроможності із забезпечення державної безпеки і політичного контролю регіонів. Падіння життєвого рівня населення може призвести до зневіри у спроможність центральної влади забезпечити розвиток регіонів і підштовхнути його до спроб самостійного вирішення власних проблем за аналогією ситуації перед розпадом СРСР. Сценарію сприяє: виражена цивілізаційна, соціально-політична і релігійна стратифікація населення регіонів України, часто непримиренний характер його політичних вподобань; наявність у населення зброї, кількість якої останнім часом значно зросла; наявність бізнес-груп, діяльність яких має регіональний характер (зосереджена в регіонах) і які контролюють місцеві політичні сили; наявність збройних формувань, загонів самооборони, що контролюються зазначеними бізнес-групами і отримують політичну підтримку з боку представників регіональної влади; підтримка етнічно споріднених груп населення з боку сусідніх держав у прикордонних областях України.

Крім того, останнім часом з'явилися ознаки перебазування до України представників терористичних організацій з Близького Сходу, звідки вони витісняються в результаті спільних дій сирійської армії і РФ. Зокрема відомо, що

деякі громадяни України брали участь в діях терористичної організації "ІДІЛ" і сьогодні вони можуть повертатись до України. Є також повідомлення про представників кавказьких народів РФ, які беруть участь у бойових діях на сході України у складі збройних формувань. Ці люди дотримуються ісламського віросповідання, часто його радикальних гілок. Слід розуміти, що вони воюють не за територіальну цілісність України, а проти РФ. Є підстави вважати, що їх істинні релігійні погляди, які зараз приховуються, полягають у боротьбі за створення "Великого халіфату" і знищення інших релігій. Це дає підстави припустити, що за певних умов такі "ісламські збройні формування" можуть виступити за відокремлення територій на півдні України з метою утворення самостійної ісламської держави.

Розглянутий сценарій може бути реалізований у західних, східних і південних областях України. Він може сполучатись зі сценаріями "Державний переворот внаслідок ескалації внутрішніх соціально-політичних суперечностей" та/або "Розділ України за погодженням зі США і ЄС" та/або "Стимулювання державного перевороту в Україні". Для РФ і США він матиме переваги і недоліки, аналогічні сценарію "Державний переворот внаслідок ескалації внутрішніх соціально-політичних суперечностей". Можливість сценарію підвищуватиметься з погіршенням внутрішньої соціально-економічної обстановки, посиленням потенціалу слабо контрольованих державою збройних формувань і зменшенням уваги до подій в Україні з боку США і ЄС.

На можливість реалізації зазначених сценаріїв будуть впливати ряд внутрішніх та зовнішніх факторів, пов'язаних з провідними воєнно-політичними силами. Зокрема, на дії США впливатимуть кризові явища у світовій економіці та фінансах, внутрішні процеси економічного розвитку, президентські вибори, а також процеси в Азійсько-Тихоокеанському та Близькосхідному регіонах. На дії ЄС значний вплив будуть здійснювати посилення відцентрових тенденцій в європейських країнах, внутрішня економічна і соціально-політична ситуація. На дії РФ перш за все впливатиме розклад внутрішніх соціально-економічних процесів, а також можливі зміни в розстановці сил серед політико-економічної еліти. Ці фактори можуть призвести до певної корекції зазначених сценаріїв розвитку обстановки довкола України. На дії України впливатимуть результати АТО, успішність вирішення внутрішніх соціально-економічних проблем і

внутрішня соціально-політична ситуація, у тому числі ставлення населення до політики воєнно-політичного керівництва.

Висновок. Протягом останніх років суттєво погіршилася внутрішня соціально-політична обстановка, посилюються відцентрові тенденції в регіонах, зменшилася контрольованість державою внутрішніх збройних формувань, які де-юре класифікуються як НЗЗФ, з'явилися ознаки активізації на території України міжнародних терористичних угруповань, значно підвищилася готовність РФ до застосування воєнної сили і посилюються кризові явища в ЄС. Усе це визначило склад сценаріїв можливого розвитку воєнно-політичної обстановки, у першу чергу в контексті конфлікту на сході України. Наведені сценарії концентрують увагу лише на негативних варіантах розвитку воєнних загроз і не відображають позитивний напрям розвитку воєнно-політичної обстановки, який ніколи не виключається.

Як свідчить аналіз сценаріїв з точки зору ефектів/втрат, найбільш можливими діями РФ є “Стимулювання внутрішнього воєнного конфлікту в Україні”. Але негативний перебіг внутрішніх політичних, економічних, соціальних процесів значно підвищують можливість

реалізації сценаріїв, пов'язаних з діями внутрішніх сил, зокрема слабо контрольованих державою збройних формувань: “Державний переворот внаслідок ескалації внутрішніх соціально-політичних суперечностей” і “Розпад України через розгортання процесів регіоналізації”, з якими може сполучатись сценарій “Розділ України за погодженням із США та ЄС”. Найменшу можливість має сценарій “Локальна війна України з РФ”, але його теж не можна повністю виключати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Свешніков С.В. Аналіз воєнно-політичних подій в регіоні довкола України у 2015 році / Свешніков С.В., Бочарніков В.П., Ковальчук П.А. // подано до друку в Труді Національного університету оборони України. – 2016.

2. Оцінювання політико-економічної обстановки у 2014 році та прогноз її розвитку на 2015 рік / Бочарніков В.П., Свешніков С.В., Пеньковський В.І. та ін. // Звіт про НДР “Ворс-4”. Том 2. – К.: НУОУ, 2015. – 145 с.

3. Оцінювання політико-економічної обстановки у 2015 році та прогноз її розвитку на 2016 рік / Бочарніков В.П., Свешніков С.В., Пеньковський В.І. та ін. // Звіт про НДР “Ворс-4”. Том 2. – К.: НУОУ, 2015. – 162 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2016

Свешников С. В., к.т.н., с.н.с.;
Бочарников В. П., д.т.н., профессор;
Пеньковский В. И., к.воен.н.;
Ковальчук П. А.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Сценарии возможного развития региональной военно-политической обстановки в контексте конфликта на востоке Украины

Резюме. В статье представлены возможные сценарии развития военно-политической обстановки в регионе вокруг Украины в 2016-2017 годах в контексте путей решения конфликта на востоке Украины. Сценарии сформированы на основе анализа военно-политических событий в 2014-2015 годах.

Ключевые слова: военно-политическая обстановка, сценарии, конфликт, не предусмотренные законом вооружённые формирования, информационные сообщения.

S. Sveshnikov, Phd;
V. Bocharnikov, Ds.T, professor;
V. Penkovskiy, Ph.D;
P. Kovalchuk

Center for Military and Strategic Studies National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernykhovskij, Kyiv

Scenarios of possible development of regional military-political situation in the context of conflict on east of Ukraine

Resume. In article are presented a possible scenarios of development of military-political situation in region around of Ukraine in 2016-2017 in a context of the conflict in the east of Ukraine. Scenarios is formed on the basis of the analysis of military-political events in 2014-2015.

Keywords: military-political situation, scenario, conflict, illegal armed formations, information messages.